

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М.
« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»
На тему:

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

Виконавець: здобувач вищої освіти групи 501Бз **Перевозник Анастасія Юріївна**

Науковий керівник: к.геогр.н., доцент кафедри міжнародного туризму та країнознавства **Сайчук Віктор Степанович**

Нормоконтролер: _____
(підпис)

Борисюк Оксана Анатоліївна
(П.І.Б)

КИЇВ-2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства
Спеціальність: 242 «Туризм»
ОПП: «Туризмознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М.
« _____ » _____ 2021р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Перевозник Анастасії Юрївни
(прізвище, ім'я, по батькові в родинному відмінку)

1. Тема дипломної роботи: « Рекреаційний потенціал Українського Полісся»
2. Термін виконання роботи: з «17» січня 2022р. по «28» лютого 2022р.
3. Вихідні дані до роботи: дослідження має теоретичний і практичний характер, виконане на основі аналізу фахової літератури, інформаційних ресурсів мережі Інтернет, періодичних видань та статистичних даних рекреаційних об'єктів Полісся.
4. Зміст дипломної роботи:
ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО МЕТОДОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ.
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ.

ВИСНОВОК

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: Рис.1.1. Різновиди туризму, Рис.1.2. Основні чинники розвитку рекреаційного туризму в Україні, Рис.1.3. Ознаки сучасного рекреаційного туризму, Рис.1.4. Функції рекреаційного туризму, Рис.1.5. Етапи організації рекреаційного туризму, Рис.1.6. Підсистеми рекреаційних ресурсів, Рис.1.7. Карта озер Волині, що входять до Шацького національного природного парку, Таблиця 2.1. Показники розвитку рекреаційних об'єктів Полісся, Рис.2.1. Транскордонний українсько-польсько-білоруський біосферний резерват «Західне Полісся», Рис.2.2. Рекреаційний потенціал Українського Полісся, Таблиця 3.1. Оцінка освоєння та перспектив розвитку оздоровчих та рекреаційних територій України.

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін Виконання	Відмітка про виконання
1.	Узгодження плану роботи	22.11.-23.11 2021 р.	Виконано
2.	Обґрунтувати об'єкт, предмет дослідження, сформулювати завдання і мету. Написати вступ.	01.12. – 03.12. 2021 р.	Виконано
3.	Проаналізувати різноманітні джерела інформації щодо теоретично-методологічного дослідження рекреаційного туризму. Написати перший розділ.	04.12. – 28.12. 2021 р.	Виконано
4.	Проаналізувати потенціал та сучасний стан туризму в Українського Полісся. Написати другий розділ.	10.01. – 22.01. 2022 р.	Виконано

5.	Розглянути перспективи, проблеми та потенціал туризму Українського Полісся. Написати третій розділ роботи.	23.01. – 08.02. 2022 р.	Виконано
6.	Узагальнити результати проведеного дослідження, сформулювати висновки	09.02. – 12.02. 2022 р.	Виконано
7.	Подання електронних версій роботи на нормоконтроль та антиплагіатну перевірку.	13.02. – 15.02. 2022 р.	Виконано
8.	Доопрацювання роботи за результатами передзахисту.	16.02. – 18.02. 2022 р.	Виконано
9.	Подання завершеної роботи на кафедру.	20.02. 2022 р.	Виконано
10.	Захист дипломної роботи.	25. 02.2022 р.	Виконано

7. Дата видачі завдання: «22» листопада 2021 р.

Науковий керівник дипломної роботи _____ Сайчук В.С.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Перевозник А.Ю.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Рекреаційний потенціал Українського Полісся»: 56 сторінок пояснювальної записки та 4 сторінки додатків, 9 рисунків, 2 таблиці, 43 використаних джерела.

Мета роботи полягає в теоретико-методологічних основ розвитку рекреаційного туризму та територіальної організації регіону, внесення практичних пропозицій щодо вдосконалення туризму в Українському Поліссі.

Об'єкт даного дослідження: Українське Полісся.

Предмет дослідження: Дослідження природно-ресурсного потенціалу, перспективи та проблеми розвитку рекреаційного туризму Українського Полісся.

Під час написання дипломної роботи мною будуть використані наступні **методи дослідження:**

- Методи оптимізації та підвищення ефективності рекреаційного туризму
- Метод теоретичної та практичної оцінки розвитку
- Метод аналізу соціально-економічного розвитку Поліського регіону
- Аналіз територіально-адміністративних одиниць
- Теоретичний аналіз джерел інформації

Інформаційна база дослідження. У роботі використано фахову літературу дослідження яка має теоретичний і практичний характер, інформаційні ресурси мережі Інтернет, періодичні видання та статистичні дані рекреаційних об'єктів Полісся.

Область застосування результатів роботи: результати роботи можуть бути застосовані в реалізації розвитку рекреаційного потенціалу Поліської області використання її туристичного потенціалу.

Матеріал дослідження може бути корисним у навчальному процесі під час вивчення дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Організація туристичних

подорожей», «Організація рекреаційної діяльності», «Організація екскурсійної діяльності».

Структурно робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО МЕТОДОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ.....	11
1.1. Поняття рекреаційного туризму його види, та значення в житті людини.....	11
1.2. Загальна характеристика природніх ресурсів Українського Полісся.....	16
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ.....	22
2.1. Сучасний стан рекреаційного туризму Українського Полісся.....	22
2.2. Рекреаційний потенціал українського Полісся.....	26
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ.....	32
3.1. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційного туризму Українського Полісся.....	32
3.2. Потенціал розвитку еко- туризму Українського Полісся.....	41
ВИСНОВОК.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ.....	48
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми. Важливою частиною соціальної політики України є забезпечення її громадянами конституційного права на відпочинок. Затяжна економічна криза України негативно вплинула на цей фактор.

Збереження надлишкового фінансування галузі, різке зниження попиту на рекреаційні послуги через бідність, фінансові труднощі і навіть банкрутство підприємств, балансування будинків престарілих та іншої рекреаційної інфраструктури, нераціональне використання рекреаційних ресурсів, недосконалість систем управління сферою та інші процеси призвели до загального різкого падіння виробництва розважальних послуг з нерівномірними компонентами та географічними елементами, а також операційною неефективності. Це, у свою чергу, негативно позначається на соціально-економічному розвитку українського регіону, веде до недосконалого відтворення продуктивності та значного зниження якості життя.

Розвиток сектору розваг вимагає збалансованого, науково обґрунтованого підходу, оскільки розважальна діяльність може мати негативний вплив на додаток до позитивного економічного, соціального та екологічного впливу. Як наслідок, економічна залежність від регіону, економічні дисбаланси, локалізована інфляція, зростання цін на нерухомість у рекреаційних зонах, поширення небажаних соціальних явищ, напруженість між місцевими громадами та туристами, небезпечне втручання в природні процеси, використання шкідливих технологій - не є повним переліком наслідків непродуманого розвитку економіки, які вже починають проявлятися в інтенсивному розвитку діяльності в українському регіоні.

Особливо важливим у цьому плані є розвиток ефективного рекреаційного господарства на Українському Поліссі. Аргументами на підтвердження цього твердження є те, що регіон, що складається з Волинської, Рівненської, Житомирської та Чернігівської областей, є економічно депресивним регіоном.

Мінеральних ресурсів у цій місцевості не вистачає для розвитку промислового виробництва, занепадає сільське господарство, стрімко скорочується населення, має потенціал розвитку: в ньому зосереджена п'ята частина рекреаційних ресурсів країни.

Як свідчить світовий досвід, розвиток туристично-рекреаційного бізнесу завдяки його потужній ресурсно-рекреаційній базі та мультиплікаційному ефекту, що генерується рекреаційно туристичною діяльністю, може бути одним із пріоритетних напрямків діяльності щодо підвищення ефективності його господарського комплексу.

Тому **метою** даної роботи є вивчення теоретико-методологічних основ розвитку рекреаційного туризму та територіальної організації регіону, внесення практичних пропозицій щодо вдосконалення туризму в Українському Поліссі.

Предметом дипломної роботи, спираючись на мету є: Українське Полісся.

Вибір Українського Полісся предметом дослідження був зумовлений кількома причинами:

- На його території є природні та соціально-економічні рекреаційні ресурси великого потенціалу, їх різноманітність, винахідливість та вдале поєднання на компактних територіях;
- Відсутність рясних родовищ корисних копалин (крім південно-західної Волині, південно-східної Чернігівської та центральної Житомирської областей), що могло б призвести до появи конкурентоспроможних економічних, територіальних та екологічно чистих виробництв та виявлення інших засобів рентабельності;
- Низький рівень соціально-економічного розвитку регіону є, серед іншого, причиною величезного незадоволеного рекреаційного попиту в країні, який у деяких регіонах посилюється внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Об'єктом дипломної роботи є: рекреаційний потенціал Українського Полісся.

Для досягнення поставленої мети, слід дотримуватись таких завдань:

- Проаналізувати теоретично методологічне підґрунття поняття рекреаційного туризму;
- Дослідити роль рекреаційного туризму в житті громадян, та його вплив на розвиток українського туризму;
- Надати характеристику туристичному потенціалу Українського Полісся;
- Визначити стан рекреаційного туризму Полісся на сьогоднішній день;
- Визначити основні проблеми розвитку рекреаційного туризму Українського Полісся;
- Визначити перспективи розвитку рекреаційного туризму Українського Полісся;
- Дослідити потенціал для розвитку еко- туризму Українського Полісся.

Сформульовані положення в роботі є результатом теоретичної та практичної основою оцінки ефективності розвитку та ступеня результативності регіональної організації рекреаційного туризму. Їх можна використовувати для вивчення рекреаційних ресурсів в інших областях. Конкретні пропозиції щодо функціонування рекреаційного туризму, напрями його подальшого розвитку та методи оптимізації та підвищення його ефективності можуть бути використані для формування планів соціально-економічного розвитку Поліського регіону та територіально-адміністративних одиниць, що входять до його складу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО МЕТОДОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Поняття рекреаційного туризму його види, та значення в житті людини

Туризм — це сукупність організованих і планових заходів, що включають прогулянки, екскурсії, подорожі, що здійснюються з метою отримання географічних знань, активного та пізнавального відпочинку, підвищення рівня фізичної підготовки. Загалом туризм слід розглядати як багатогранне явище, що поєднує ціннісні, економічні, екологічні, соціокультурні аспекти життя людини.

Загальна структура сучасного туризму включає багато видів, серед яких рекреаційний туризм посідає певне місце. Традиційно основним критерієм класифікації туризму на види виступає мотиваційний чинник, який враховує домінуючі мотиви туристів відправлятися в мандрівки [1].

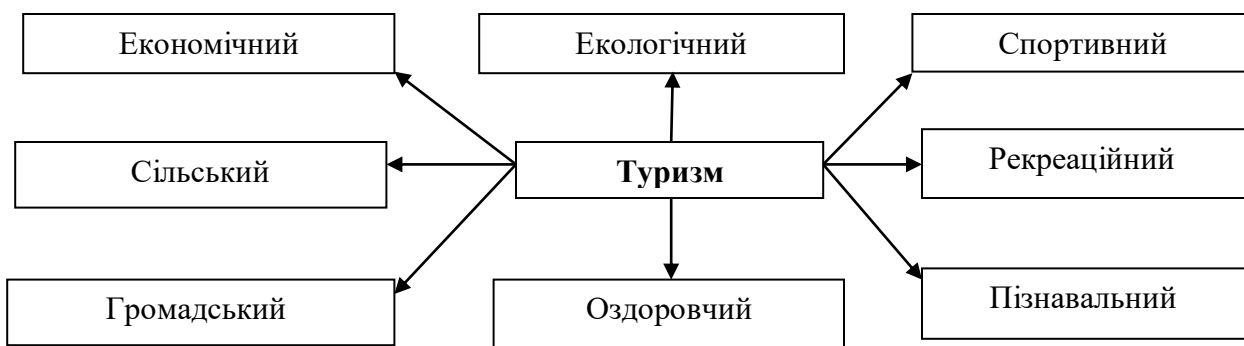

Рис.1.1. Різновиди туризму

Джерело: [1]

У широкому сенсі слово «рекреація» означає відновлення або відтворення фізичних і розумових сил, які людина споживає протягом життя. Відпочинок включає різноманітні види діяльності, насамперед оздоровчі та задоволення

широкого кола соціальних та особистих потреб. При цьому створення рекреаційного комплексу має включати широкий спектр потреб [2].

Основні чинники розвитку рекреаційного туризму в Україні

Транспортні сполучення (формування та розвиток автомобільних, водних та повітряних шляхів).

Економічна доступність.

Наявність місць для проживання (формування окремих відпочинкових комплексів, використання орендного житла).

Природна складова (використання лісів, моря, річок як основного чинника для туристичного залучення відвідувачів).

Створення оздоровчих комплексів.

Розвиток спортивних комплексів відпочинку.

Наявність торговельно-розважальних зон та місць для харчування туристів.

Рис.1.2. Основні чинники розвитку рекреаційного туризму в Україні

Рекреаційний туризм - це туризм з відпочинком, оздоровленням та іншим призначенням, який охоплює всі види діяльності, включаючи лікування.

Рис.1.3. Ознаки сучасного рекреаційного туризму

Джерело: [4]

Рекреаційний туризм включає діяльність, спрямовану на підвищення фізичного, інтелектуального та емоційного відновлення [3].

Рекреаційний туризм передбачає пересування людей у вільний час для відпочинку та відновлення душевних сил. Це оздоровча сфера, яка поєднує медичну та фізичну діяльність, і популярна завдяки своїй здатності відновлювати здоров'я та отримувати багато нових вражень через зміни навколишнього середовища. Останнє особливо важливо з огляду на те, що сучасне життя багатьох людей пов'язане зі стресом. Відправляючись у відпустку, туристи проводять час у нових місцях, беручи участь в екскурсіях, розважальних заходах тощо. Рекреаційний туризм, як правило, займає середнє місце між оздоровчим і спортивним туризмом [4].

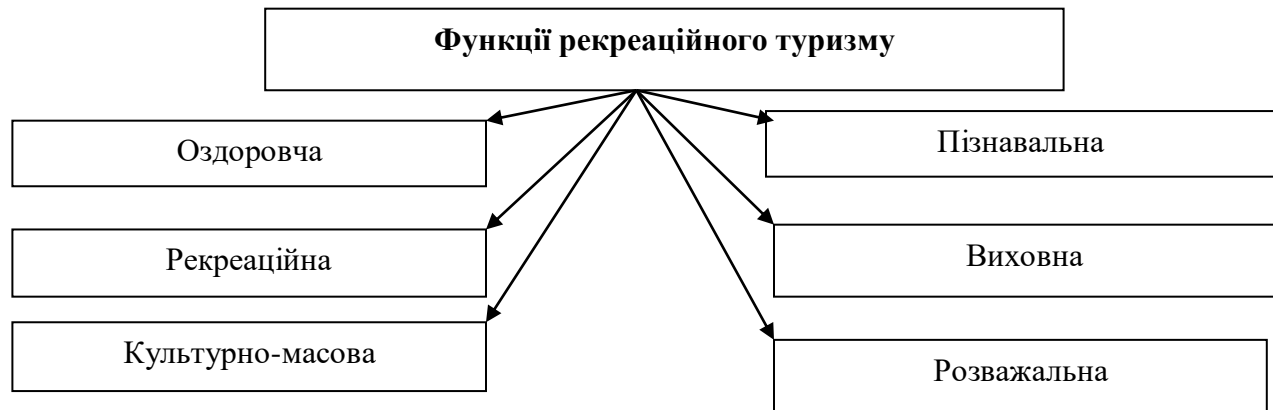

Рис.1.4. Функції рекреаційного туризму

Джерело: [4]

Оскільки розважальний туризм стикається з багатьма проблемами, його організація пов'язана з цілим рядом видів діяльності.

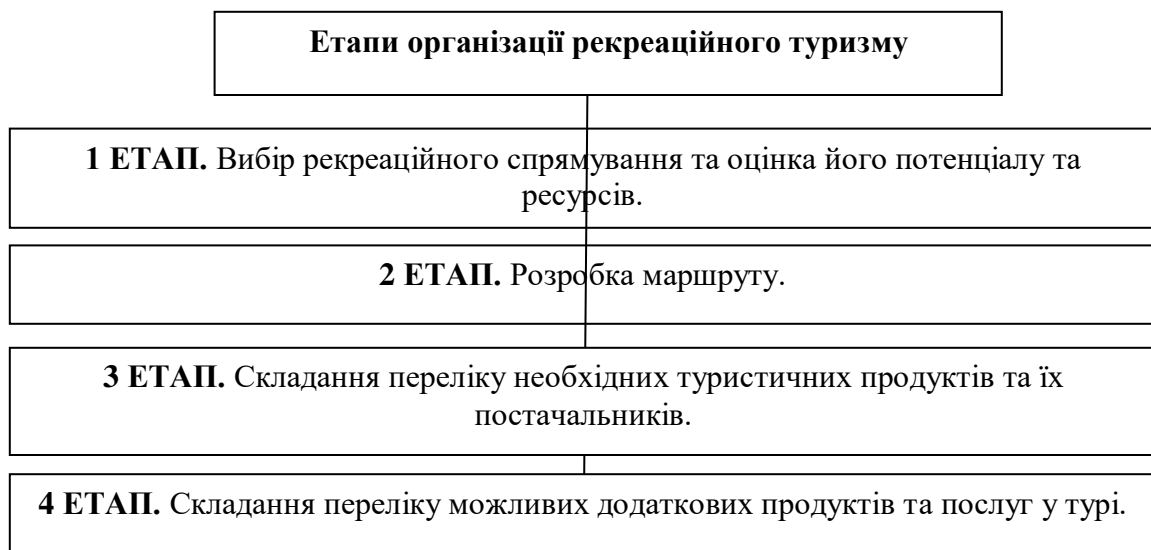

Рис.1.5. Етапи організації рекреаційного туризму

Усі ці етапи мають бути відображені в плані туристичного обслуговування. Крім того, туристичні організації передбачають забезпечення туристів необхідною інфраструктурою: транспортом, проживанням та харчуванням. Рекреаційний туризм є специфічною галуззю людської діяльності. Для задоволення потреб туристів

необхідний кваліфікований персонал: лікарі та інший компетентний медичний персонал з оздоровчого туризму, підготовлені екскурсоводи – пізнавальний туризм, тренери [3].

Загалом рекреаційний туризм можна охарактеризувати так: люди займаються в інших сферах у вільний час для відновлення фізичних і розумових ресурсів. Майже всі види туризму підпадають під таке широке визначення. Але головна антитеза відпочинку – ділові подорожі. Взагалі кажучи, усі космічні види спорту з метою заробітку, виконання обов'язків та роботи не вважаються розважальними. Решта подорожі, щоб розважитися і таким чином відновити свої ресурси, є цікавою. Тому суть туризму полягає у тому, щоб відігравати рекреаційну функцію в житті. Подорожі потребують поповнення розумових і фізичних сил. Але не кожна поїздка цілком сприяє продуктивним розвагам. Ось характеристики такого місця мандрівника як потенційна можливість задовольнити потреби туристів. У цьому контексті варто говорити про тури не тільки споживачів турпослуг, а й їх організаторів.

Адже туризм – це також бізнесова сфера. Тут доводиться говорити про рекреаційні ресурси туризму, які не лише включають природні особливості місця, а й штучно створені, коли люди розробляють туристичні продукти [4].

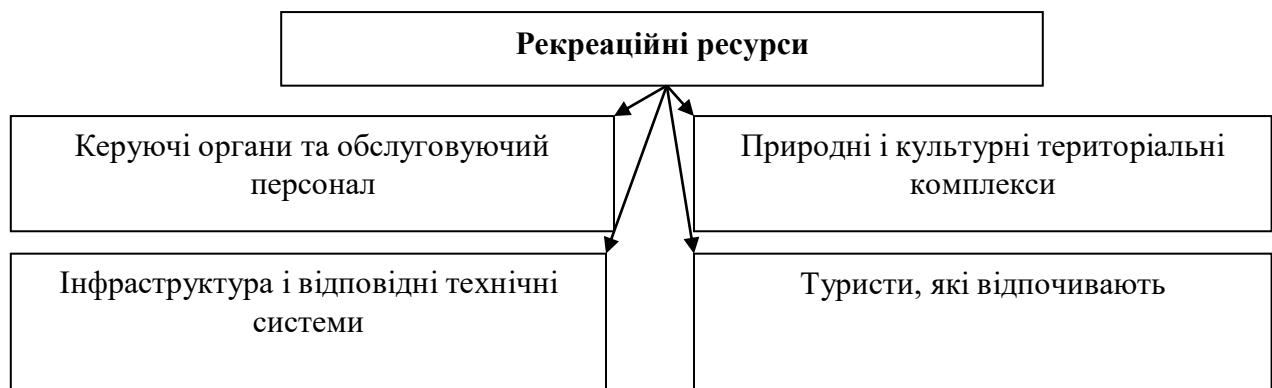

Рис.1.6. Підсистеми рекреаційних ресурсів

Розвиток рекреаційного туризму потребує володіння рекреаційними ресурсами, що належать до природного чи культурного потенціалу регіону. Рекреаційний

ресурс — це складна керована і частково самокерована система, що складається із взаємопов'язаних підсистем.

«Рекреаційний ресурс» термін позначає системи природних і рукотворних об'єктів, які задовольняють потреби туристів у дозвіллі, це набір об'єктів, на яких можна створювати туристичні продукти, тури, які продаються туристам. Очевидно, що ресурси дозвілля є основою рекреаційного туризму. Ніхто сюди не прийде, якщо в цьому місці немає нічого, що могло б допомогти відновити хоча б трохи сил після відходу з роботи [4].

Тому, хоча Україна вже має багато розвинених туристичних об'єктів, природний та культурний потенціал нашої країни безмежний, тому необхідно створювати та розвивати нові рекреаційні центри. Розробляючи нову стратегію розвитку туризму, важливо пам'ятати, що основними складовими є наявність доріг, розміщення, розваги, харчування та здоров'я.

1.2. Загальна характеристика природних ресурсів Українського Полісся

Українське Полісся — частина Полісся, що охоплює мішані ліси та низовини Полісся в Україні. Під терміном «українське Полісся» також часто розуміють етнографічний регіон (макрорегіон) України (див. Додаток А).

Відповідно до нинішнього адміністративного поділу, Українське Полісся в Україні включає Рівненську, Волинську (крім найпівденнішої з цих двох областей), Житомирську (крім південного регіону), північну область Києва та Чернігівську області [5].

Крім того, якщо розглядати Українське Полісся як український етнографічний регіон, то воно включає також густонаселені українські частини білоруської Берестейської та Гомельської областей. Іноді Полісся вважають лише північною частиною Правобережної України, а лівобережне Полісся (Чернігівське та

Новгород-Сіверське) відокремлюють від Полісся, оскільки воно відрізняється як у фізико-географії, так і в історичній історії - Чернігів є окремою історичною територією. Українське Полісся часто називають усією лісною територією в межах України. Українське Полісся займає площу близько 100 000 квадратних кілометрів, з яких 27 000 квадратних кілометрів припадає на Білорусь [6].

Поліський регіон дуже вологий і заболочений, а ландшафт неоднорідний. Північ і захід Полісся більш заболочені, ніж південний схід. На території Полісся було проведено велику кількість меліоративних робіт та споруджено водосховища, внаслідок цих та інших втручань людини вигляд Полісся значно змінився.

Найбільший потенціал для розвитку рекреаційного туризму в Українському Поліссі має Волинська область, адже тут знаходиться водна система озер.

Рис.1.7. Карта озер Волині, що входять до Шацького національного природного парку

Регіон Волині має значний природний рекреаційний та культурно-історичний потенціал і є передумовою успішного функціонування індустрії туризму та відпочинку.

Волинська область розташована на північному заході України. Межує на півночі з Брестською областю Республіки Білорусь, на сході — з Рівненською областю, на півдні — зі Львівською, на заході — з губерніями Республіки Польща. Волинь має площу 20 200 квадратних кілометрів (3,3% території України) [7].

Фізико-географічне положення Волинської області дуже вигідне. Ця територія відноситься до відносно добре збереженої території природних територіальних комплексів (геологічних систем). Основними фізико-географічними особливостями ландшафту Волинського Полісся є наявність крейдових порід, рівнинність, виражений розвиток льодовикових форм рельєфу, карсту, високий рівень ґрунтових вод, густина річок та озер, заболочених і болотних угідь, широке освоєння боліт (див.Додаток Д).

За природними умовами територія поділяється на три райони: Північне Полісся, Південне Полісся і Лісостеп. В області є два різних типи ландшафтів – Полісся та Лісостеп [8].

Ландшафтна зона Полісся характеризується великою лісистістю, заболоченістю, переважанням родючих ґрунтів, наявністю численних заплав і карстових озер. Лісостеповий ландшафт характеризується складним рельєфом долинних хребтів з балками ярів і карстовими формами рельєфу, поєднанням сірого підзолу та малогумусного чорнозему. Лісова рослинність займає 20% площі.

Земельний фонд всієї області становить 2,0144 млн. га, з них сільськогосподарських угідь – 1050,2 га, що становить 53,6%. Серед них рілля становить 62,3%, а болота переважно поширені в північній частині області [9].

У структурі ґрунтового покриву області значну площу (56,7%) займають гідроморфні ґрунти, серед них – лучні болота, болота, торфовища та торф.

Лісові ресурси в цьому регіоні мають великий рекреаційний потенціал. Ліси Волинської області багаті на гриби, ягоди та лікарські рослини, збирання яких, особливо мешканцями міст, вважається одним із найпривабливіших і корисних видів відпочинку. Місце для ягід і грибів в основному зосереджено в поліському регіоні.

За особливостями рослинності – рівнина, спорадично вкрита сосновими, березовими, ялиновими, чорновільховими та мішаними лісами, а також обширні заболочені рівнини та річкові луки.

Лісова структура Волинського Полісся переважно лісова. Соснові ліси є одними з найпоширеніших лісів. Їх поділяють за умовами зволоження, живлення, складом флори лишайники, зелений мох, вовна, мох сфагнум [10].

Полісся багате на поверхневі води: річки, озера, ставки. Гідрологічна мережа області представлена річками двох великих басейнів: Прип'яті та Західного Бугу. Річки області належать переважно до басейну р. Прип'ять. Річка Прип'ять та її притоки Тур'я, Стохід і Стир – найбільші річки області. Західним кордоном області протікає річка Західний Буг та її притока Луга. Течуть переважно з півдня на північ територією області з повільною течією через невелике зниження північного рельєфу. Через невелику глибину більшість річок Волині не є судноплавними.

В області протікає 137 річок. На півночі та заході області розташовані основні європейські вододіли, що розділяють Чорне та Балтійське моря, включаючи річки Дніпро (Прип'ять, Стир, Стокед, Турія) та Західний Буг. Річки цього регіону характеризуються змішаними поживними речовинами і переважають снігові (60-70%). Через великі осушувальні роботи в районі багато річок або їх частини втратили свій первісний вигляд і набули форми великих каналів (Верхня Прип'ять, Віжвка, Турія), Тоход, Коростінка, Копаївка, Конопелька).

В області налічується 267 озер, більшість з яких карстового походження, в тому числі Шацька, Золанська, Кремнівська групи озер, заплавні озера (долина Прип'яті).

Найбільші озера — Світязь (2750 га, глибина 58,4 м), Пулемецьке (1920 га, глибина 19 м), Турське (1225 га, глибина 2,6 м) [11].

Водні ресурси мають величезний невикористаний потенціал як основу для будівництва будинків і баз відпочинку, пансіонатів, створення короткочасних рекреаційних зон.

Волинська область має великий потенціал мінеральної води, розділеної на чотири види, що дає можливість розвивати санаторно-курортне лікування. Так, у селі. Ратне, неподалік с. Спільна для туру село Ониця карбонатна, гідрокарбонатна та хлоркальцієва мінеральна вода, санаторій «Лісова пісня». Мінералізація води збільшується з глибиною горизонту.

Волинська область володіє великим ресурсом цілющих грязей. Для виявлення та обробки в районі обстежено 33 лікувальних торф'яних родовища [12].

Область відносно бідна на родовища корисних копалин, але найбільш екологічно чиста. Тут добре відомі вугілля, торф, сировина для випалювання вапна, цемент, сировина для цегли та черепиці, будівельний і баластний пісок, глина тощо. Основною екологічною проблемою в геологічному середовищі регіону Волинського Полісся є незаконний видобуток бурштину.

Флора Полісся займає важливе місце серед видів рослин, які охороняються на міжнародному рівні, а саме в Європейському Червоному списку та Додатку I Бернської конвенції.

Деякі види флори занесені в Зелену книгу України: Ліси - субораження зеленомохових та чорничних лісів, дубові ліси з дубовими лісами, дубові соснові ліси з ліщиною та обліпиховою осокою; болота - утворені ценозами осоки; водні - а група пухирчастих білосніжних латаття.

У південній частині лісового масиву поширені змішані ліси липи, клену гостролистого та звичайного ясена з натурального дуба. Зустрічаються злакові та лісостепові види – ковила, осока низька, гірчиця весняна тощо.

За останніми науковими дослідженнями, різноманітність видів тварин у Поліссі перевищує 2000 особин. На території області 106 видів тварин занесені до Червоної книги України [13].

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

2.1. Сучасний стан рекреаційного туризму Українського Полісся

З оголошенням туризму одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури держава почала активну роботу щодо створення умов для подальшого успішного функціонування цієї галузі в Україні. Заходами у цьому плані є спільні зусилля державних органів, науковців, бізнесу та громад у різних сферах, головним чином: удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази туризму, удосконалення структури управління та механізму управління, налагодження міжнародних зв'язків, зміцнювати науково-освітню базу для розвитку туризму, поширювати інформацію про національні туристичні можливості тощо.

Поліський регіон входить до складу Волинської, Житомирської, Рівненської та Чернігівської областей і характеризується багатством рекреаційних ресурсів (21% усіх рекреаційних ресурсів України) та досить сприятливими умовами для розвитку рекреаційної діяльності у цих сферах. Проте рівень використання рекреаційних ресурсів становить лише 9%, а в середньому по країні 14,4%, а рівень рекреаційного економічного розвитку області низький, що видно з наступних даних (Таблиця 2.1) [14].

Показники розвитку рекреаційних об'єктів Полісся

Показник		Типи рекреаційних закладів	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Санаторно-курортні заклади	Санаторії та пансіонати з лікуванням	Кількість закладів, од	32	34	35	34	35	35
		Частка регіону у кількості закладів, %	5,8	6,1	6,4	6,3	6,6	6,7
		Кількість місць, од	5436	7315	7924	7896	7891	6495
		Частка регіону у кількості місць, %	3,4	4,8	5,3	5,4	5,4	4,5
		Кількість місць на 10000 осіб	10,6	14,8	16,4	16,5	16,7	13,8
	Будинки та пансіонати відпочинку	Кількість закладів, од.	4	3	2	2	2	2
		Частка регіону у кількості закладів, %	1,4	1,1	0,7	0,7	0,7	0,6
		Кількість місць, од	661	375	184	199	184	184
		Частка регіону у кількості місць, %	0,8	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3
		Кількість місць на 10000 осіб	1,3	0,7	0,4	0,4	0,4	0,4
Заклади розміщення та харчування	Готелі та інші місця короткотермінового розміщення	Кількість закладів, од	148	144	136	137	134	130
		Частка регіону у кількості закладів, %	10,6	11	10,8	11,2	11,2	10,6
		Кількість місць, од	10120	8410	7698	8636	8757	8327
		Частка регіону у кількості місць, %	7,7	8,2	7,4	8,3	8,4	7,9
		Кількість місць на 10000 осіб	19,8	17,0	15,9	15,9	18,5	17,7
	Об'єкти ресторанного господарства	Кількість закладів, тис	4,4	4,1	3,7	3,6	3,5	3,4
		Частка регіону у кількості закладів, %	10,9	12,4	12,1	12,5	12,5	12,4
		Кількість місць, тис	294	236	227	217	215	209
		Частка регіону у кількості місць, %	10,4	12,3	12,8	12,6	12,7	12,3
		Кількість місць на 10000 осіб	576	479	471	454	453	445

Продовження табл.2.1

Культурно-рекреаційні заклади	Театри	Кількість об'єктів, од	9	11	10	10	10	10
		Частка регіону у кількості об'єктів, %	6,6	8,4	7,6	7,4	7,5	7,4
	Музеї	Кількість об'єктів, од.	35	45	47	53	53	54
		Частка регіону у кількості об'єктів, %	11,1	11,9	12,5	13,5	12,6	12,4
	Бібліотеки	Кількість закладів на 10000 осіб	3802	3061	3037	2970	2944	2929
		Частка регіону у кількості об'єктів, %	16,0	14,8	14,9	14,6	14,7	14,8
		Кількість закладів на 10000 осіб	7,4	6,2	6,3	6,3	6,2	6,2
	Кінотеатри та зали з кіноустановками	Кількість об'єктів, од.	2925	1094	547	526	294	228
		Кількість закладів на 10000 осіб	5,7	2,2	1,1	1,1	0,6	0,5
	Заклади культури клубного типу	Кількість об'єктів, од	4108	3552	3438	3376	3330	3309
		Частка регіону у кількості об'єктів, %	17,9	17,4	17,3	17,2	17,2	17,3
		Кількість закладів на 10000 осіб	8,0	7,2	7,1	7,1	7,0	7,0

Джерело: [15]

В основному це пов'язано зі зменшенням фінансування галузі, яка традиційно продовжувала надавати фінансування у вигляді надлишкових коштів; зношенням основних засобів, недостатньою логістикою в індустрії розваг; різким зниженням попиту на розважальні послуги через обмежені економічні можливості та інші причини.

Останнім часом ситуація в секторі дозвілля України почала покращуватися: туризм оголошено пріоритетним напрямком розвитку, вдосконалюється нормативно-правова база туризму, зміцнюється адміністративна структура, покращуються умови для дозвілєвого навчання, та перші кроки у виді туризму (сільський, екологічний тощо).

Однією з переваг подальшого успішного розвитку економіки дозвілля в Поліського регіоні є його зручне розташування. Прикордонне положення регіону визначає його близькість до туристичного ринку трьох країн: Польщі, Білорусі та Росії. Проте слід зазначити, що з подальшим розвитком транспорту відстань між зоною туристичного попиту та зоною відпочинку починає втрачати своє значення для туризму та організації дозвілля, особливо в довгостроковій перспективі. Полісся межує з Центральним регіоном і наразі входить у трійку лідерів за привабливістю туристів [15].

Тому диверсифікація асортименту туристичних послуг у цих регіонах шляхом розвитку різних видів туризму та дозвілля в їх межах може диверсифікувати райони з підвищеним туристичним попитом, зменшуючи тим самим тиск на навколишнє середовище. Як відомо, надмірна концентрація підприємств певної галузі на обмеженій території призведе до прискореного виснаження екологічних ресурсів та зниження якості продукції та послуг, зменшуючи тим самим економічні вигоди від їх діяльності.

Важка економічна ситуація може стати перешкодою для подальшого розвитку рекреаційного дозвілля на Поліссі. Найсерйознішою проблемою в регіоні є радіаційне забруднення, яке не тільки знищило великі рекреаційні зони, але й спричинило стримування розвитку рекреаційної діяльності в незабруднених частинах Полісся: більша частина регіону, південні та південні райони південної та Чернігівської областей, центральні та південно-східні регіони (далі під цими регіонами розумітимуться регіони, придатні для розвитку дозвілля в Поліському регіоні).

Забруднення довкілля є загальнодержавною проблемою. У більшості випадків зони активного рекреаційного розвитку збігалися з територіями з сильним забрудненням. У цьому відношенні вищезгаданий регіон Полісся значно відрізняється від південного, Дніпровського та Донецького регіонів, особливо за рівнем забруднення повітря та поверхневих вод.

Сприятливий для розвитку рекреаційного господарства Полісся висловлює наявність у його об'єктах матеріально-технічної бази для забезпечення життєдіяльності відпочиваючих (проживання, харчування, організація транспорту) та їх специфічних потреб (заклади, що займаються лікуванням, оздоровленням, відпочинком, тощо). Хоча матеріально-технологічна база рекреаційного господарства Полісся характеризується невідповідністю світовим стандартам: технології, які надають послуги, які більше не використовуються у світі, застаріле обладнання, неякісні послуги, що надаються. і т. д., виправити ці недоліки буде краще, ніж будувати нові, набагато менше потрібно для рекреаційної інфраструктури [16].

2.2. Рекреаційний потенціал українського Полісся

Природно-рекреаційні ресурси - природні та природні техніко-геологічні системи, тіла, природні явища, які мають властивості, придатні для рекреаційної діяльності та можуть бути використані для їх організації протягом певного періоду часу. Напрямок рекреаційної діяльності визначається рекреаційними та соціальними потребами суспільства, загальною культурою населення. Це пов'язано з кількістю і характером простору і вимагає особливих властивостей простору для досягнення. Відпочинок є невід'ємною частиною сучасного способу життя. Включаючи в цю діяльність природні об'єкти, культурні комплекси, технологічні системи та інші

компоненти рекреаційного потенціалу, людина відкриває або формує, а суспільства розвивають особливі територіальні рекреаційні системи.

Рекреаційні ліси становлять близько 10 відсотків усіх лісів Національного лісового фонду. Ресурси фітотерапії обмежені такими параметрами, як рекреаційне використання лісів, їх водозахисні та захисні властивості, лікувальний вплив на організм людини, сприятливий гігієнічний контекст для лікування, відпочинку, туризму тощо.

Одним із найважливіших факторів лікувальної рекреації є наявність природної речовини води. За існуючою класифікацією їх поділяють на 8 основних груп ванн: мінеральні води без специфічного складу та властивостей. Вуглекислий газ, сірководень, залізо і миш'як, бромід йоду, радон, бор і низькі мінерали з високим вмістом органічної речовини. В Україні виявлені та вивчені майже всі групи мінеральних вод.

Основою розвитку туризму в будь-якому регіоні є туристична інфраструктура, її функція та організація, пов'язані з цим методичні та правові аспекти.

Серед ландшафтно - рекреаційних ресурсів Житомирської області особливе місце займає національний природний заповідник. Перлиною ландшафтного ресурсу Житомирського Полісся є Словечансько-Овруцький кряж.

Водні ресурси Житомирської області бідні в порівнянні з рештою частини Полісся та середнім по Україні. У Житомирській області на протяжності понад 10 км протікає 221 річка. Їхня загальна довжина становить понад 5000 кілометрів. Тетерів по праву вважається головною річкою області.

Річка протікає в межах Українського Кришталевого щита, тому її долини дуже порізані, а узбережжя переважно кам'яне. Майже через все село протікає річка. Спостерігаються водоспади, виходи гранітних та гнейсових поверхонь.

До складу Житомирського обласного рекреаційного фонду входять: 1 заповідник, 10 національних заказників, 76 національних та місцевих заповідників,

2 природні пам'ятки, 18 державних заповідників, 1 ботанічний сад, 5 ландшафтних садів.

У Житомирській області є найбільший у країні Поліський національний заповідник.

Серед рідкісних рослин особливої уваги заслуговують реліктові види. Особливо це верби лапландські та чорничні, рододендрони жовті, полин королівський. Особливою флорою заповідника є орхідеї, яких налічують 5 видів.

Однією з переваг подальших успіхів області у розвитку рекреаційного дозвілля є зручне розташування. Його прикордонне положення визначає його близькість до білоруських ринків розваг. Тому диверсифікація асортименту рекреаційних послуг шляхом розвитку різноманітних видів рекреаційної діяльності на своїй території може полегшити зони підвищеного рекреаційного попиту і тим самим зменшити тиск на навколишнє середовище.

Другою перевагою розвитку рекреаційних закладів є транспортні коридори територією Полісся. Розвинена транспортна інфраструктура є одним із чинників розвитку міжнародних розважальних потоків. Ще одна перевага – велика кількість рекреаційних ресурсів, як природних, так і соціокультурних. Хоча регіон віддалений від моря і більшу частину його території займають рівнини, він має м'які кліматичні умови, запаси радону, густу мережу річок і озер на рівнинах, соснові ліси, відомі своїми мінливими властивостями, різноманітністю флора і фауна, мозаїчні ландшафти, існування природно-заповідного фонду уможливили розвиток різноманітних видів санаторно-курортної та туристичної діяльності на Житомирщині.

Складні економічні умови можуть стати перешкодою для подальшого формування економіки дозвілля. Найсерйознішою проблемою регіону є радіаційне забруднення, яке не лише утримує великі території поза зоною рекреаційної забудови, а й є стримуючим фактором для розвитку рекреаційної діяльності на незабрудненому півдні Житомирської області.

Розвиток рекреаційної бази підтримується закладами, що забезпечують життєдіяльність відпочиваючих (житло, харчування, організація транспорту) та їх специфічні потреби (установи лікування, оздоровлення, дозвілля тощо). Хоча матеріально-технологічна база рекреаційного дозвілля характеризується несвітовим стандартом: сервісні технології, які більше не використовуються у світі, застаріле обладнання, неякісні послуги, що надаються, на виправлення цих недоліків знадобиться набагато менше часу, ніж побудувати нову базу для розважального закладу.

Недостатнє використання дозвілєвого потенціалу в секторі дозвілля можна і потрібно виправити шляхом аналізу плюсів і мінусів, визначення можливостей і передбачення загроз, які можуть перешкодити розвитку економіки дозвілля. Описуючи та обґрунтовуючи переваги та недоліки, окреслено основні проблеми, що гальмують процес формування потужного дозвілєвого та розважального потоку в Житомирській області, окреслено перспективи подальшого розвитку економіки дозвілля. Можна з упевненістю стверджувати, що, розвиваючи індустрію дозвілля, віддаючи належний пріоритет основним напрямкам, дозвілєвий потенціал Житомирської області буде повністю використано без шкоди для довкілля, але буде активно привертати увагу споживачів дозвілєвих послуг.

Полісся має великий потенціал для екотуризму. Наразі на Поліссі існує лише кілька видів туризму, переважно сільські господарства та «радіаційний туризм» з центром на місці Чорнобильської катастрофи. Проте, завдяки своїм природним ландшафтам, водно-болотним угіддям, лісам та унікальній культурній спадщині, Полісся має великий потенціал стати місцем для екотуризму. Є багато заповідних територій, як-от Західно Поліський транскордонний біосферний заповідник, де відвідувачі можуть піти в похід, покататися на каное, поспостерігати за птахами або відчутти присутність таких харизматичних ссавців, як зубри, ведмеді чи рисі [17].

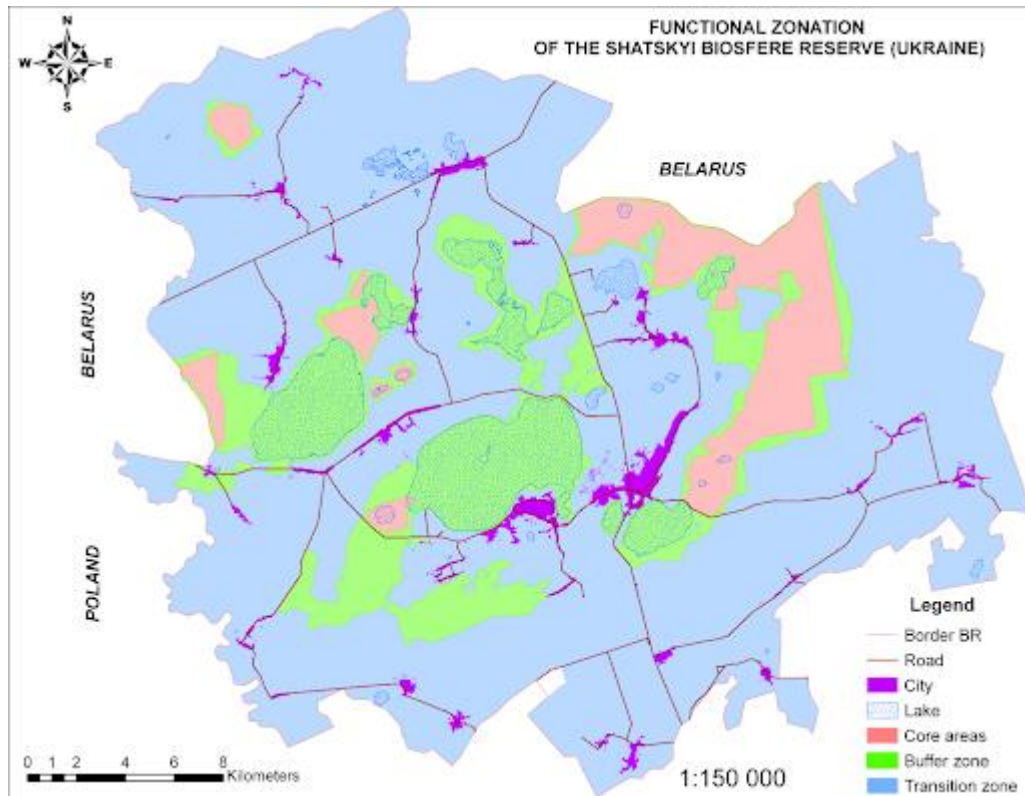

Рис.2.1. Транскордонний українсько-польсько-білоруський біосферний резерват «Західне Полісся»

Місцевість особливо вражає в сезон повені, і місцеві жителі раді вітати відвідувачів, які бажають вивчити їхню культуру та традиції. В Українському Поліссі є «Шацький», «Прип'ять-Стохід», «Цуманська пуца», «Нобельський», «Мезинський», РЛП «Міжрічинський», Чорнобильський радіаційний та еко-біосферний заповідники тощо [18].

Рис.2.2. Рекреаційний потенціал Українського Полісся

Джерело: [18]

Розглянемо детальніше рекреаційний потенціал Українського Полісся.

Водні ресурси: Більша частина Полісся належить до басейну Дніпра, невелика частина на заході — басейну Західного Бугу (притока Вісли). Головна річка Полісся – Прип'ять. Інші важливі річки: притоки Прип'яті (Піна, Лань, Случ, Стохід, Стир, Горинь, Уборть). Найбільші озера: Червоне (Князь, Єврей), Біле, Світязь.

Така кількість озер і років дозволяє розвивати більшість видів відпочинку та оздоровлення, пов'язаних із використанням водно-рекреаційних ресурсів у регіону. Тому водні ресурси мають величезний нереалізований потенціал як основу для будівництва на його берегах центрів відпочинку, пансіонатів, короточасних рекреаційних зон [20].

Мінеральні води та лікувальні грязі: Найбільш вивченим і описаним є Жобринське родовище мінеральних вод. Для трьох банних груп на площі 0,5 га видобувалась мінеральна вода та прісна питна вода. Водонесний горизонт мінеральних хлоридно-натрієвих вод (слабо солонуватих і солоних) є теригенним осадом верхньосереднього рифового Полісся і має потужність 700 м. Цю воду використовують у лікувальних цілях [21].

Аналіз найважливіших ресурсів озера дає можливість визначити пріоритетність його використання. Водойми та вододіли багаті на рекреаційні ресурси і рекомендовані насамперед для рекреаційного використання. Для видобутку сировини рекомендують водойми з великими запасами високоякісного сапропелю. Більшість кормових баз і рибних ресурсів водойми багаті і повинні використовуватися як об'єкт розвитку рибного господарства. Як джерела води слід використовувати водойми, розташовані поблизу населених пунктів. Особливе місце займають водойми, де мешкають рідкісні та зникаючі види флори і фауни, джерела живлення малих річок і струмків, а також водойми з великими запасами високоякісної води. Використання таких водойм рекомендується для захисту.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

3.1. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційного туризму Українського Полісся

Як ми всі знаємо, сьогодні розваги та туризм є однією з найбільш прибуткових галузей у світі. Ця галузь останнім часом набуває все більшого значення в структурі національної економіки і розвивається дуже швидко. У країнах, які віддають перевагу відпочинку та туризму, сфера послуг розвивається швидше, стаючи не лише все більш важливою частиною національної економіки, а й найважливішим наповнювачем національної скарбниці [22].

Україна багата на кліматичні, культурні, історико-етнографічні ресурси, що створюють передумови для розвитку різноманітних туристичних галузей. Більша частина України має туристичні ресурси, що належать до цих трьох груп, що дає можливість вийти на туристичний ринок із привабливими туристичними пропозиціями.

Однак негативні фактори, що впливають на перспективи комплексного розвитку рекреаційного туризму:

- погана комунікаційна доступність у перспективних районах туристично-рекреаційноо призначення (логістичні системи);
- рівень комфорту, організаційно-економічні механізми функціонування рекреаційнонь інфраструктури та міжнародні норми та стандарти, переважно непослідовні
- відсутність законодавчого забезпечення розвитку сільського (зеленого) туризму

- регіональні відмінності в економічному використанні рекреаційного потенціалу [21].

Водночас, незважаючи на економічну доцільність та високий попит на розвиток рекреаційної сфери, існують значні географічні відмінності в рівні розвитку та використання рекреаційного потенціалу.

У деяких частинах України рекреаційний потенціал використовується недостатньо або використовується неефективно.

Таблиця 3.1.

Оцінка освоєння та перспектив розвитку оздоровчих та рекреаційних територій України

Регіон	Освоєно на кінець 1999 р., тис. га	Рейтинг регіонів за рівнем освоєння території	Прогноз освоєння на кінець 2026 р., тис. га	Рейтинг регіонів за прогнозованим рівнем освоєння території
Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська області	150,6	4	438,1	4
Україна	1104,0	-	3665,7	-

Світова тенденція розвитку сфери послуг посилює актуальність забезпечення сталого розвитку української туристичної сфери, де пріоритетом є туристично-рекреаційна діяльність.

Це також пов'язано зі зростанням потенційного попиту населення України на рекреаційні послуги, пов'язаним із погіршенням здоров'я, тенденціями до зниження чисельності населення, зростанням культурно-пізнавальних потреб українського населення тощо. Проте тривалий час неефективне державне управління українським

розважальним комплексом перешкоджало розвитку та ефективній діяльності розважальної сфери в цілому по країні та в окремих регіонах. За цей період накопичилися проблеми, які негативно вплинули на соціально-економічну доцільність використання наявного рекреаційного потенціалу України.

Серед найважливіших: слабка інноваційно-інвестиційна діяльність у формуванні та використанні рекреаційного потенціалу в українському регіоні; загальний інвестиційний дефіцит та обмеження на розвиток іноземних інвестицій (особливо довгострокових) у сфері розваг; неспроможність забезпечити комплексне використання курортів та охорони здоров'я. Недостатній розвиток інфраструктури у сфері відпочинку та сфері послуг; незбалансована цінова політика галузі; незадовільні умови подорожей для туристів; незадовільний стан матеріально-технічної інфраструктури, високий коефіцієнт зносу основних засобів у сфері розваг; комфорт та умови проживання розважальних закладів Низькі умови, низький рівень та якість послуг, що надаються у сфері туризму та оздоровчих закладів, що не відповідають світовим стандартам, тенденції щодо кількості санаторно-курортних закладів та кількості ліжок, недостатня укомплектованість санаторно-курортних закладів. порушення систем соціального туризму та надання рекреаційних послуг, малозабезпечені верстви населення практично не мають доступу до рекреаційних ресурсів, зменшилась кількість оздоровлених, значно скоротилася кількість рекреаційних центрів, велика кількість культурно-мистецьких, дозвіллевих та бібліотечні установи перебувають у аварійному стані, туристична галузь у деяких областях не має високоякісних спеціалістів тощо.

Виявлені проблеми мають певну регіональну специфіку, яку необхідно враховувати при формуванні національної політики щодо розвитку рекреаційної індустрії розваг в Україні, але притаманна всій країні.

У контексті забезпечення передумов для розвитку туризму надзвичайно важливою є співпраця органів державної влади з регіональними органами влади та самоврядування. Регіональний підхід до організації туристичної діяльності

дозволить раціонально використовувати ресурси та переваги різних регіонів, створити єдиний туристичний простір та визначити пріоритетні види туристичної діяльності, в яких розвиток буде найбільш ефективним. Першим етапом цієї співпраці є розробка концептуальної основи та визначення стратегічного напрямку розвитку галузі в регіоні на основі поглибленого аналізу поточного стану галузі, а також можливостей та обмежень для подальшого розвитку. У цій роботі розглядається це питання та оцінюється вплив запропонованих заходів на результати туризму в Поліському регіоні [22].

Основною метою розвитку економіки дозвілля в Полісі є формування екологічно та соціально орієнтованої збалансованої регіональної системи дозвілля, яка зможе на високому рівні задовольнити специфічні потреби відпочиваючих у коротко- та середньостроковому дозвіллі та забезпечити економічну, комерційні, соціальні та екологічні переваги [23].

Досягнення цієї мети має базуватися на наступних принципах:

- Екологічно чисті, що включають узгодження взаємовідносин людини і природи, відповідальності суспільства і кожного його члена, особливо перед навколишнім середовищем;
- Рекреаційна діяльність невіддільна від охорони та безпеки ресурсів, що використовуються в процесі;
- Наукова обґрунтованість окремих видів рекреаційної діяльності в окремих регіонах;
- Обов'язки, в тому числі за те, щоб місцеві органи влади та організатори рекреаційної діяльності повністю усвідомлювали всі загрози та негативні впливи на економіку, торгівлю, суспільство та природне середовище, які супроводжують розвиток рекреаційного господарства, та запобігати негативним наслідкам шляхом належної організації регіонального рекреаційна діяльність;
- Збереження екологічної рівноваги перед комерційним прибутком;

- Рівність і пропорційність фінансування в індустрії розваг;
- Інновації, включаючи розробку та застосування новітніх механізмів для збалансування рекреаційних потреб і оптимальних рівнів рекреаційного навантаження навколишнього середовища без порушення природного балансу екосистеми;
- Прозорість, яка має забезпечити розуміння державними органами та рекреаційними організаціями та місцевими громадами екологічної безпеки та соціально-економічного благополуччя останніх, дотримання прав на рекреаційну власність, законність дій тощо [24].

Реалізація вищезазначених завдань включає формулювання таких завдань за такими стратегічними напрямками та розробку комплексних заходів щодо їх реалізації: У сфері координації та управління:

- Удосконалити систему управління індустрією розваг на регіональному та місцевому рівнях шляхом оптимізації організації та структури управління;
- Стимулювати місцеві ініціативи в управлінні галуззю та прийнятті операційних рішень;
- Створення сприятливого організаційно-правового та економічного середовища для участі МСП та забезпечення рівних умов для їх участі в рекреаційній господарській діяльності;
- Створити ефективну систему моніторингу та оцінки у сфері розваг [25].

У сфері використання ресурсів:

- Оцінити екологічний потенціал природних рекреаційних ресурсів, визначити їх екологічну спроможність та відповідно масштабувати участь;
- Створення кадастру рекреаційних ресурсів, надання їм особливого статусу;
- Ефективне та раціональне використання всіх видів рекреаційних ресурсів, що дає можливість органам влади контролювати їх використання;

- Використовування переваги розташування, щоб забезпечити ресурси та інфраструктуру для ефективного розвитку економіки дозвілля [26].

У сфері фінансової безпеки:

- Удосконалювати та раціонально використовувати керований галуззю фінансовий та кредитний важіль;
- Розробляти цільові інвестиційні плани для сприяння економічному зростанню в рекреаційних зонах;
- Безпечний доступ до кредитних ресурсів;
- Стимулювати інвестиційну активність у сфері розваг у регіоні [27].

В частині вдосконалення технічної основи рекреаційних матеріалів:

- Сприяти розвитку регіональної рекреаційної інфраструктури;
- Забезпечення ефективного використання існуючої рекреаційної інфраструктури шляхом реконструкції та модернізації існуючих рекреаційних об'єктів;
- Підвищення якості регіональної та соціальної інфраструктури, що використовується для рекреаційної діяльності, на більш якісний рівень [28].

У сфері маркетингу:

- Підтримка поширення інформації про рекреаційні можливості в регіоні;
- Забезпечення просування регіональних розважальних продуктів на внутрішньому та міжнародному ринках розважальних послуг;
- Сприяння процесам на регіональному, національному та міжнародному рівнях для вдосконалення традицій та розвитку нових, специфічних для регіону рекреаційних послуг;
- Забезпечення розваг для всіх груп людей;
- Просування розважальних послуг на внутрішньому та зовнішньому ринках [29].

У сфері комунікації:

- Розвиток міжрегіонального та міжгалузевого співробітництва у сфері розваг, оптимально збалансованого регулювання соціально-економічних відносин у сфері організації та розвитку галузі;
- Забезпечення збалансованого та взаємовигідного зв'язку між розвагами та екосистемою;
- Налагодити механізм постійної взаємодії між підприємствами видовищної діяльності та науковими установами, що вивчають усі аспекти процесу видовищної діяльності та функціонування розважальної економіки, а також навчальними закладами, що спеціалізуються на підготовці кадрів у галузі [30].

В освіті та науці:

- Створення багаторівневої системи підготовки кадрів для сфери розваг, розробка та впровадження перспективних галузевих мінімальних стандартів освіти;
- Навчання представників приватного сектору, які бажають надавати послуги у сфері альтернативного туризму, основ бізнесу, соціальної реклами, інтерпретаційна робота, тренінги та семінари з основ організації альтернативних видів туризму, інформаційно-консультаційні послуги;
- Навчання туристів, які відвідують місцевість, про природу та поведінку місцевих громад;
- Всебічне вивчення всіх аспектів видовищної діяльності та наукова демонстрація принципів організації та функціонування розважальної економіки [31].

Реалізація цих завдань має здійснюватися поетапно: розробка планів і планів розвитку рекреаційної бази в Поліській економічній зоні; удосконалення нормативно-правової бази розвитку цієї галузі в регіоні; в результаті комплексна діяльність, яка безпосередньо впливає на розвиток галузі.

Джерелами фінансування формування та подальшого функціонування економіки розваг можуть бути: державні кошти, що виділяються з бюджету на розвиток промисловості, державні кошти, що спрямовуються на цільові проекти, фонди розвитку туризму, прямі іноземні інвестиції, інвестиції приватного сектору, місцеві бюджети, сама галузь [32].

Ключем до покращення прогностичних показників рекреаційного господарства може бути проведення низки комплексних заходів у напрямках, визначених концепцією довгострокового розвитку економіки на Поліссі, що призведе до: розважального бізнесу; раціонального використання рекреаційних ресурсів та територіальної організації рекреаційного господарства для повної реалізації потенціалу регіонального розвитку, покращення стану розважальної інфраструктури, забезпечення просування регіональної розважальної продукції на вітчизняному та зарубіжному ринках розважальних послуг тощо. Ці заходи допоможуть забезпечити основні принципи економіки: покращити якість та доступність рекреаційних послуг при збереженні екологічної рівноваги між відпочинком та навколишнім середовищем – і знайдуть своє відображення в наступних показниках.

Популярність поліського дозвілля та розваг, стабільний попит на немасові альтернативи, усі можливості розвитку регіону, підвищення добробуту населення, підвищення рівня розважальної інфраструктури та якості послуг, що надаються галуззю, суттєво підвищать сферу туристичної діяльності в м. регіон. Крім того, можливе найбільше наближення або навіть рівновага в'їзного та виїзного туризму. Підвищення туристичної активності та підключення регіону до його обслуговування приватним сектором призведе до збільшення в 1,5-2 рази і більше кількості рекреаційних центрів та закладів розміщення зі значним збільшенням частки малого бізнесу в його складі. Як наслідок, темпи зростання розважального розміщення та кількості номерів, житлової площі та одноразової місткості сповільняться, а середня потужність туристичного бізнесу знизиться. Швидшими темпами (у 1,6 і більше разів) збільшуватиметься кількість будинків престарілих та закладів. Якщо буде

фінансуватися розвиток соціального туризму, кількість дитячих оздоровчих таборів збільшиться, а не лише за рахунок пришкільної території [33].

Тому реалізація запропонованого напряму сприятиме формуванню конкурентоспроможної та сучасної туристичної індустрії на Поліссі, що в свою чергу значно збільшить потік туристів у районі, а також надходження від розвитку туризму, збільшить бюджет туристичного податку та створити додаткові можливості для працевлаштування та підвищити рівень економічного розвитку регіону.

Отже, на основі вищенаведеного аналізу можна окреслити перспективи подальшого розвитку економіки дозвілля в Поліській економічній зоні (тобто її незайманих територіях):

- Створення вільної економічної зони в регіоні Поліської Волині за напрямком туризму та відпочинку «Шацьке озеро», що сприятиме швидкому розвитку інфраструктури дозвілля та впровадженню регіональних туристичних продуктів на внутрішньому та зовнішньому туристичних ринках;
- Організація різноманітних видів туристично-рекреаційної діяльності з використанням рекреаційних можливостей на територіях транспортного коридору;
- Організація оздоровлення населення, що проживає на забруднених територіях з використанням лікувальних природних ресурсів Полісся;
- Розвиток альтернативних видів туризму на територіях, відзначених природно-культурним пізнанням, культурним відпочинком, історією, археологією, архітектурою, етнографічно-краєзнавчим, техногенним та іншими соціально-економічними рекреаційними ресурсами;
- Організація культурно-освітніх та рекреаційних комплексів з використанням історико-культурних розважальних ресурсів, наприклад, на базі населених пунктів Дубно – Острог – Пляшева – Берестечко,

Ніжин – Качанівка – Сокиринці – Тростянець – Густиня, Короп – Сосниця – Вишеньки -Турин. та ін.

- Створення в цих регіонах місцевих об'єднань різних видів бізнесу, прямо чи опосередковано залучених до створення туристичних продуктів (туристичних кластерів), що значно покращить їх якість.
- Сприяти поширенню інформації про можливості відпочинку на Території серед споживачів вітчизняного та зарубіжного туристичного продукту [34].

3.2. Потенціал розвитку еко- туризму Українського Полісся

Через серйозне забруднення довкілля людиною, особливо її діяльності, у тому числі й туристичної, сьогодні значно розвивається екотуризм. Сучасна негативна тенденція несприятливого впливу людського фактора на природу, нерозумного використання природних ресурсів дуже негативно вплинула на стан навколишнього середовища. Тому найкращим та ефективним механізмом придушення цього негативного процесу є прийняття екотуризму як напряму сталого розвитку конкретної території. Відпочинково-туристичний потенціал України має великий потенціал для організації екотуризму [35].

Україна зберегла характер природного комплексу, що поєднує красу первозданної природи зі звичаями та традиціями народу, що викликає у туристів не лише екологічний, а й етнографічний інтерес. Україна зарекомендувала себе у світі в галузі охорони та примноження природних цінностей світового значення, про що свідчить мережа заповідних територій, розроблена за підтримки міжнародних організацій. Україна має багаті традиції координації взаємовідносин людини і природи, що знайшло відображення у теорії та практиці охорони природи та утвердженні науково обґрунтованих концепцій екологічної безпеки.

Біорізноманіття природних екосистем є важливою умовою формування розвиненої системи екотуризму. Різноманітність природно-географічних умов України дозволяє широко використовувати мінеральні води та лікувальні грязі, кліматичні ресурси та інші інгредієнти з оздоровчо-рекреаційним потенціалом.

В Україні є регіони, придатні для розвитку екотуризму в класичному розумінні, тобто регіони, що поєднують техногенні ландшафти та місцеві етнічні культурні особливості.

Екотуризм – це комплексна сфера рекреаційної діяльності, спрямована на гармонізацію відносин між туристами, навколишнім середовищем і місцевою громадою через озеленення, збереження природи, екологічну освіту та вирощування різних видів туризму [36].

На заповідних територіях, тобто національних парках, заповідниках, регіональних ландшафтних парках та інших заповідних територіях, можуть бути створені найкращі умови для розвитку екотуризму, хоча їх основна функція – збереження та відтворення генів живої природи в бібліотеці природних комплексів.

Для забезпечення екологічно збалансованого розвитку та охорони рослинного і тваринного світу Рівненської області Полісся функціонує мережа заповідників, яка включає 162 території та об'єкти, у тому числі 15 національних об'єктів та 147 об'єктів об'єкти мають місцеве значення, загальною площею 144313 га [37].

Рівненське Полісся відоме своєю важливою культурною та історичною спадщиною порівняно з південною частиною області. Культурно-історична спадщина XIV – початку XX століття представлена середньовічними замками та сакральними спорудами, пам'ятками ренесансу та бароко, старовинними дерев'яними храмами. Рівненське Полісся включає велику кількість пам'яток архітектури, деякі з яких мають національне значення. До переліку історичних міст і сіл входять: Березне, Володимирець, Дубровиця, Клевань, Корець, Рівне, Степан [38].

Рівненське Полісся має всі можливості та перспективи для розвитку екотуризму. Тут розвинена інфраструктура. Через територію проходить залізниця Рівне-Сарни-Луїнець (Республіка Білорусь), що з'єднує район з Російською Федерацією та країнами Балтії та автомобільною дорогою Старокостянтинів-Рівне-Городище в напрямку Білорусі [39].

2 регіональних ландшафтних парку на Рівненщині активно використовуються для екотуризму: «Надслучанський» та «Прип'ять-Стохід». Через останню територію проходять різноманітні екологічні стежки, в тому числі знаменита вузькоколійка Антонівка-Зарич на Рівненщині - найдовша (106 км) діюча вузькоколійка в Європі (1895 р.), яка використовується і сьогодні поїзд складається з локомотива та чотирьох вагонів і перетинає унікальний в Україні дерев'яний залізничний міст (через р. Стир, поблизу с. Млинок Зарічненського району) [40].

Крім того, в районі є ще одна унікальна споруда – єдиний річковий пором на Рівненщині, який перекидає річку Штіль. Протягом усієї подорожі вузькоколійкою відвідувачі можуть спостерігати незаймані цивілізацією краєвиди: піщані поля, сосни, змішані ліси, болотисті луки. Поруч знаходяться відомі українські поліські озера: Біле, Нобель, Воронькове та Острівське.

Є комунікаційна система, ферма, пам'ятки історії та культури.

В районі розвиваються промисли та ремесла. Вишивки та ткацькі вироби нинішніх майстринь Уляни Кот та Ніни Рабчевської прикрашають музеї України та за кордоном.

Навколо села розкидані річки Сомино, Вербівка, Озерськ, Велика Озера, Нобель, Горинь та Случ. Територія навколо озер і лісів багата на гриби та ягоди, тваринний світ, а самі озера та річки багаті на рибні запаси – окунь, короп, вугор, щука [41].

Перспективи розвитку екотуризму в Україні такі:

- Зростання туристичного потенціалу країни.
- Взаємодія державних і приватних структур.

- Надавати туристичні послуги всьому населенню, незалежно від віку, статі, доходів тощо.
- Підвищувати екологічну свідомість людей через екологічну освіту.
- Сприяти розвитку регіональної сфери послуг.
- Розробити нові туристичні маршрути.
- Виробництво та реалізація місцевих продуктів.
- Оновлення національних традицій.
- Сприяти розвитку малого та середнього підприємництва у сільській та приміській місцевості.
- Організація зайнятості місцевого населення на території розвитку екотуризму.
- Забезпечити раціональне використання природних, рекреаційних та культурно-історичних ресурсів [42].

Тому можна сказати, що розвиток екотуризму в Україні є одним із найперспективніших шляхів покращення природи природно-заповідних фондів та інших природних територій. Організація екотуризму сприяє охороні природно-заповідного фонду країни, створює нові території, підвищує екокультурний рівень туристів, позитивно впливає на економічне становище регіону, надає всі можливості для просування країни за кордоном, а головне – Великих вкладень не потрібно. Однак, щоб залучити потенційну аудиторію, необхідно розробити маркетингову стратегію, яка сприяє розвитку екотуризму. Адже реклами екотуризму в країні сьогодні майже немає. Тому при постійному розвитку та вдосконаленні цієї сфери вона може стати одним із конкурентоспроможних видів туризму в країні.

ВИСНОВОК

1. Основними проблемами розвитку рекреаційного туризму в цьому регіоні є нестача фінансових ресурсів, серйозний знос основних фондів, відсталість матеріально-технологічної бази, недостатня якість рекреаційних послуг, що призводить до низького попиту на послуги дозвілля та слабкої усвідомлення потенціалу в регіоні.

2. В Україні висвітлені не всі питання, пов'язані з сучасними теоріями, методами та прикладними принципами ревіталізації підприємства рекреаційних-туристичних комплексів. Поглиблене вивчення теоретичних аспектів, які формують методи організаційного та фінансового ресурсного забезпечення розвитку національного та регіонального туризму, необхідне для визначення пріоритетів та окреслення управлінських підходів для покращення комплексного використання багатого потенціалу рекреаційного туризму Українського Полісся.

3. З метою покращення умов розвитку туристично-відпочинкових комплексів необхідно розробити заходи щодо створення мережі спеціалізованих туристичних інфраструктур поблизу національної мережі міжнародних транспортних коридорів, основних транспортних шляхів та туристичних маршрутів. Здійснювати реконструкцію та вдосконалення об'єктів туристичної інфраструктури. Існує нагальна потреба в розвитку перспективних туристично-відпочинкових зон. Активно розвивати сільський зелений туризм, який є одним із ключових напрямків туризму. Це дасть можливість приймати туристів у районах, де є наявна туристична інфраструктура, але недостатньо розвинена база розміщення. Розширити мережу туристично-інформаційних центрів у різних регіонах країни.

4. Останніми роками український екотуризм отримав потужний розвиток. В основі екотуризму є заповідні території, які мають важливе значення для рекреаційного туризму, хоча їх основна мета – охорона певних природних об'єктів,

відновлення цінних та унікальних природних комплексів або їх важливих компонентів.

5. Об'єктом екотуризму може бути природний ландшафт, людський ландшафт, природний ландшафт або природний техногенний ландшафт. Традиційна культура і навколишнє середовище інтегруються. Екзотичні рослинні угруповання або біоми, такі як пишні тропічні ліси, літня тундра та весняні пустелі, також можуть бути предметом екотуризму. Але частіше туристів зазвичай приваблюють унікальні краєвиди.

6. Дослідження показали, що для розвитку екотуризму в адміністративному районі Рівненського Полісся необхідно: узгодити класифікацію будинків відпочинку; розробити заходи щодо збільшення часу перебування відпочиваючих у сільських домогосподарствах; проводити регулярне навчання власників агросіл та працівники, які займаються агротуристичним обслуговуванням, розробити заходи щодо покращення іміджу регіону.

7. Екотуризм в сучасних економічних та демографічних умовах дійсно може допомогти невеликим населеним пунктам в Україні вижити, адже саме малі села приваблюють туристів своїми особливостями.

8. Побудова ефективної рекреаційної сфери на українському Полісі сприяє створенню додаткових робочих місць, розвитку суміжних галузей та громадської інфраструктури, підвищення обізнаності про регіон та залучення додаткових інвестицій в його економіку, покращення якості життя тощо. У зв'язку з цим сектор рекреаційних послуг слід розглядати як пріоритетний напрямок соціально-економічного розвитку регіону.

9. Однією з головних умов подолання наявних негативних тенденцій у галузі має бути формування позитивної, виваженої та науково обґрунтованої регіональної політики розвитку рекреаційного туризму з урахуванням галузевих та регіональних особливостей цієї галузі.

10. Отримані результати доводять, що одним із найважливіших інструментів реалізації регіональної політики є відповідний регіональний план (регіональний, місцевий тощо). Фактично в Регіональному плані розвитку дозвілля та туризму узгоджено ресурси, виконавців та терміни виконання низки заходів, покликаних створити необхідні правові, фінансові, соціально-економічні, організаційні та інші умови для розвитку дозвіллевого туризму в регіоні. промисловість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: навч. посіб. / О.О. Бейдик. – К.: Альтерпрес, 2011. – 462 с.
2. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Фоменко Н. В. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 312 с.
3. Ван Ціншен, Топчієв О.Г. Теоретичні та методичні аспекти рекреаційної географії: сучасний підхід. // Український географічний журнал. – 2003. – №1. – С.45-49.
4. Гудзь П.В. Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій / П.В. Гудзь. – Донецьк: Юго-Восток ЛТД, 2001. – 269 с.
5. Крачило М.П. Географія туризму / М.П.Крачило. – К.: Вища школа, 1987. – 208с.
6. Курорты СССР. /С.В. Курашова. – М.: Медгиз, 1951. – С. 283-327
7. Любіцева О. Географія туризму в Україні: науковці вчителям. //Географія та основи економіки в школі. – 1997. – №2. – С. 3-6.
8. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії / О.О. Бейдик. – К.: Палітра, 1997. – 130 с.
9. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: Сучасні концепції менеджменту і маркетингу: навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і доп. / О.Ю. Дмитрук. – К.: Альтерпрес, 2004. – 192 с
10. Полісся, Прип'ятське Полісся // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2011. – Т. 8 : Па – Прик. – 520 с.
11. Кордуба М. Північно-Західна Україна / Мирон Кордуба; – Відень : Накладом Союза Визволення України, 1917. – 89 с.

13. Кубійович В., Сидорук-Паульс І., Жарський Е. Полісся // Енциклопедія українознавства. / гол. ред. проф., д-р В. — Париж—Нью-Йорк : Молоде життя, 1970. — С. 2161-2182.
14. Кубійович В. Західні українські землі в межах Польщі в 1920-1939 рр. — Чикаго, Нью Йорк : Український публіцистично-науковий інститут, 1963. — С. 22-23.
15. Леонюк В. Словник Берестейщини. — Львів : Видавнича фірма «Афіша», 1996. — Т. 1. — 360 с.
16. Маринич О. М. Полісся // Географічна енциклопедія України : ред. О. М. Маринич . — К. : ДП «Всеукраїнське державне спеціалізоване видавництво „Українська енциклопедія“ імені М. П. Бажана», 1993. — С. 56. — 480 с.
17. Державний кадастр родовищ підземних вод. URL: <http://geoinf.kiev.ua/derzhavnyy-oblik-rodovyshch-ta-zapasiv-korysnykh-kopalyn/derzhavnyy-kadastr-rodovyshchpidzemnykh-vod>
18. Ільїн Л. В. Озера Волині : географічна характеристика / Л. В. Ільїн, Я. О. Мольчак. — Луцьк : Надстир'я, 2000. — 140 с.
19. Ільїн Л. В. Озерознавство. Поняття і терміни / Л. В. Ільїн. — Луцьк : РВВ „Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. — 112 с.
20. Ільїн Л. В. Лімнокомплекси Українського Полісся : монографія / Л. В. Ільїн. — Луцьк : РВВ „Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. — 400 с.
21. Каліновський Д. І. Донні відклади природних водойм Волинської області та перспективи їх використання у рекреації / Д. І. Каліновський, Л. В. Ільїн // Культура народів Причорномор'я. — 2009. — Вип. 176. — С. 120–122.

22. Залеський І.І., Бровко Г.І., Бровко А.С. Перспективи раціонального використання мінеральних вод // Друга Міжнародна науково-практична конференція "Надрокористування в Україні. Перспективи інвестування" Україна, м. Трускавець, 5–8 жовтня 2015 р./Матеріали конференції. – К., 2015. – С.392-397
23. Історія вивчення та використання мінеральних вод і лікувальних грязей в оздоровчих цілях URL: <http://pidruchniki.com>
24. Національний атлас України / за редакцією Л. Г. Руденко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2007. – 435 с.
25. Павлов В.І. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи /В.І.Павлов, Л.М.Черчик.– Луцьк: Надстир'я. – 1998. –124 с.
26. Дмитрук О.Ю. Екотуризм: Навчальний посібник / О.Ю, Дмитрук, С.В. Дмитрук. – К.: Альтерпрес, 2017. – 358 с.
27. Воробйова О. А. Екологічний туризм як чинник сталого розвитку природно-заповідних територій / О. А. Воробйова // Екологічні науки. – 2012. – № 2. – С. 119–129.
28. Гоц Н. Є. Перспективи розвитку сільського туризму в Україні / Н. Є Гоц, Т. З. Бубела, М. М. Микійчук // Актуальні проблеми економіки : наук. екон. журнал. – 2007. – № 12. – С. 67–75.
29. Екологічний туризм та національні природні парки України // Українська асоціація активного та екологічного туризму URL: http://pryroda.in.ua/files/2015/03/Katalog_UAETA2015_spring.pdf.
30. Кравченко Н. О. Напрямки екологізації туристичної індустрії України / Н. О. Кравченко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія Економіка. – 2005. – Вип. 3 (31). – С. 72–77.

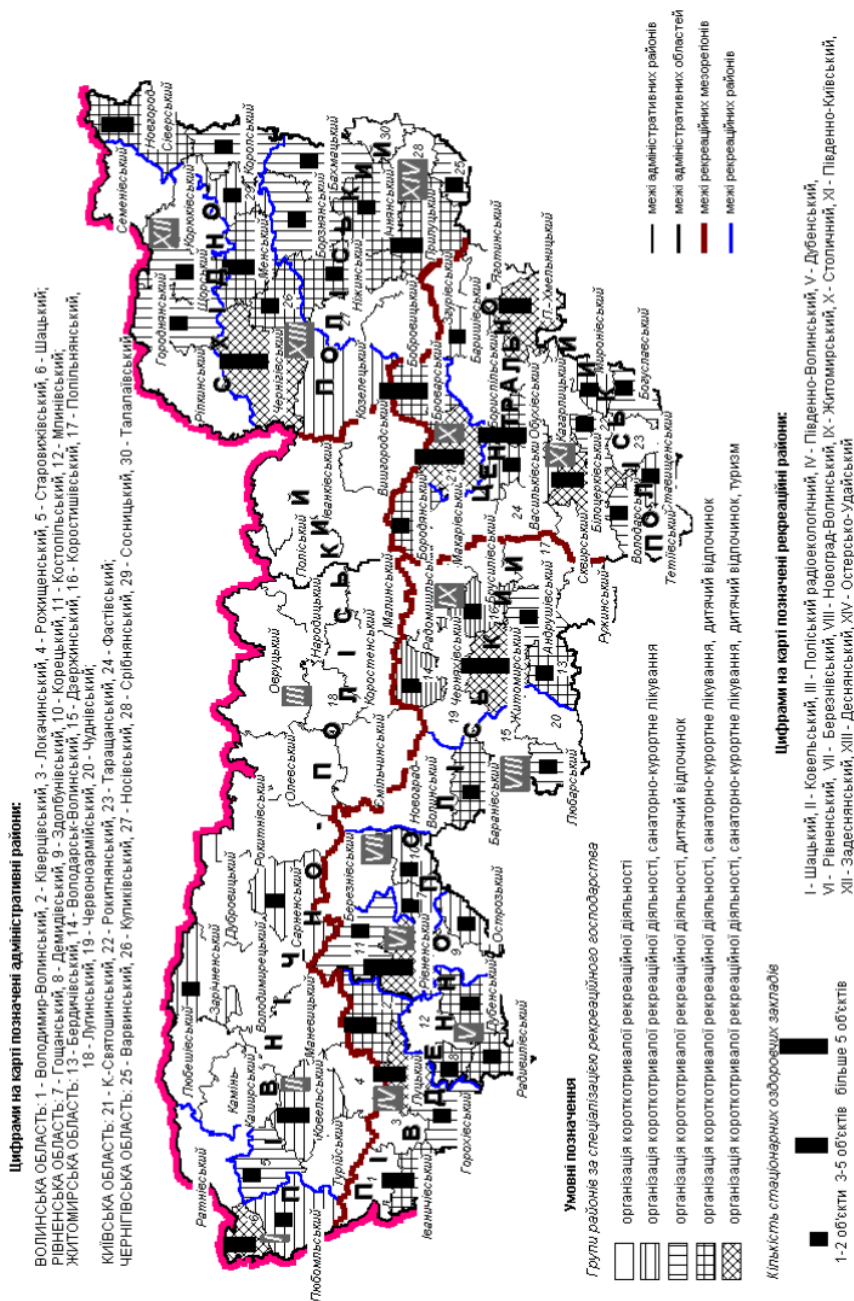
31. Попович С.І. Туристично-екскурсійні ресурси України / С.І.Попович. – К.,1996. – 265с.
32. Руденко В.П. Довідник з географії природно-рекреаційного потенціалу України / В.П. Руденко. – К.: Вища школа, 1993. – 180с.
33. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні. – К.: Держкомстат України, 2004. – 72с.
34. Смаль І.В. Основи географії рекреації і туризму: Навчальний посібник / І.В.Смаль. – Ніжин: В-во НДПУ імені Миколи Гоголя, 2004. – 264 с.
35. Туризм в Україні. Статистичний бюллетень. – Державна туристична адміністрація України. – К., 2004. – 40с.
36. Туризм на порозі ХХІ століття: освіта, культура, екологія. /І.В.Войченко. – К.:КІТЕП, 1999. – 12 с.
37. Любонько Т. В. Формування організаційно-економічного механізму розвитку екологічного туризму / Т. В. Любонько // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3761>.
38. Терехух А. А. Сутність та значення екологічно-туристичних ресурсів у контексті розвитку екологічного туризму в Україні / А. А. Терехух, М. Ю. Хім'як // Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : зб. наук. праць. – 2012. – № 727. – С. 449–454.
39. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Фоменко Н. В. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 312 с.
40. Сучасний екологічний стан та перспективи екологічно безпечного стійкого розвитку Волинської області: Кол.монографія/ В.О. Фесюка, С.О.Пугач, А.М.Слащук та інші/ – К.:ТОВ «Підприємство ВІ ЕН ЕЙ». – 2016. – 316 с.

41. Грищенко Ю. М. Регіональні ландшафтні парки Рівненської області / Ю. М. Грищенко, А. Ю. Якимчук, М. С. Яковишина // Екологічний вісник. – 2003, – № 9-10. – С. 26-30.
42. Гуйдаш М. М. Біологічне та ландшафтне розмаїття Рівненщини в дзеркалі регіональних ландшафтних парків : Методично-довідковий посібник / М. М. Гуйдаш, Ю. М. Грищенко, І. О. Жайворон. – Рівне, 2004. – С. 11-15.
43. . Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. Все о туризме – туристическая библиотека: сайт. 2018. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm
44. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Все о туризме – туристическая библиотека: сайт. 2018. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur7.htm
45. Костриця М. М. Сільський туризм: теорія, методологія, практика (етноісторичний туристичний кластер «Древлянська земля»): монографія./ М.М.Костриця. – Житомир: ЖДТУ, 2006. – 196 с.

ДОДАТКИ

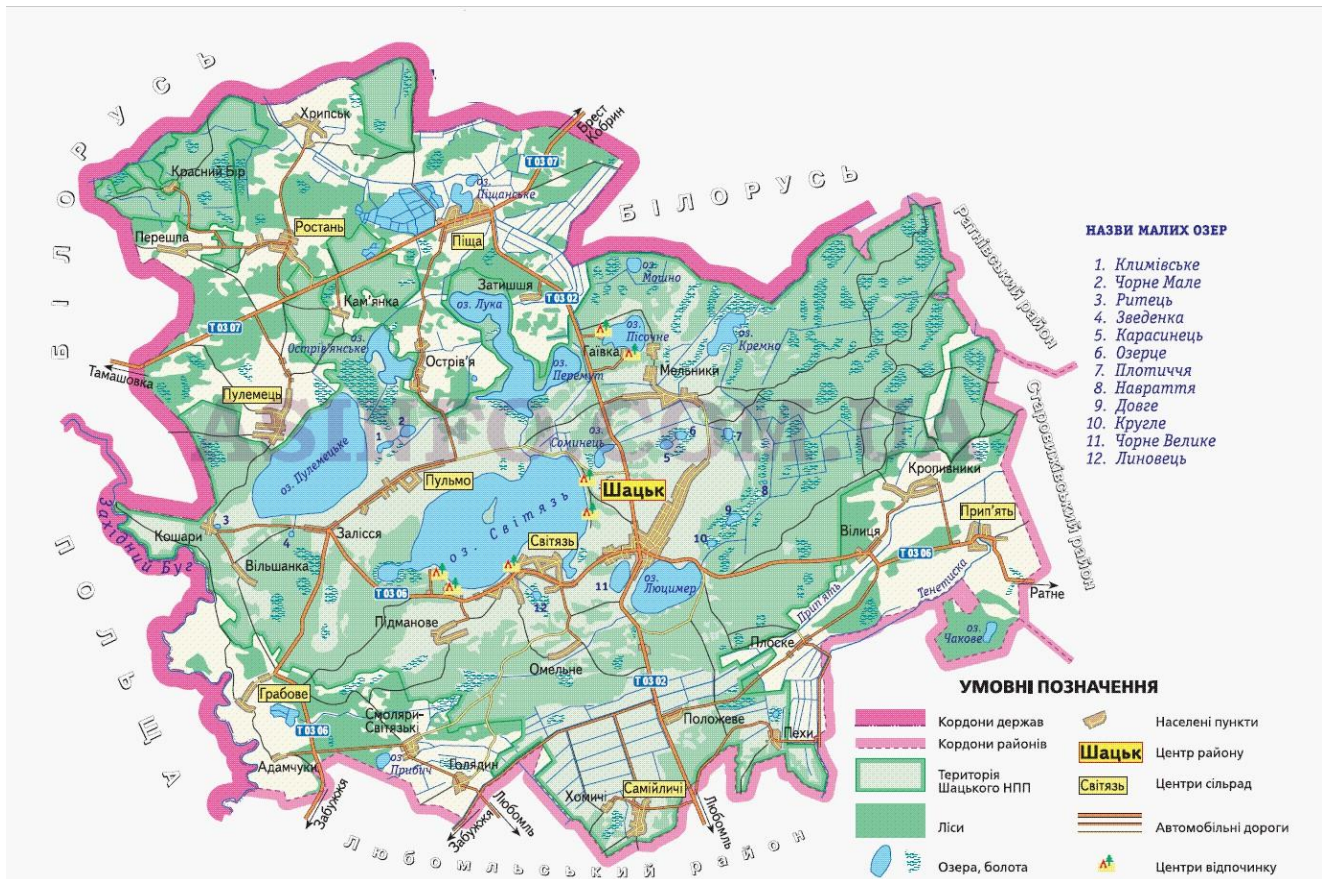
Територія, яку оформлює Полісся

Маршрут відвідування «Шляху Робінзона» – це не бурхливе море, а найглибше озеро України та найбільше озеро у водосховищі Шацького національного парку – озеро Світязь.

Карта туристичного маршруту

Водна та болотиста система Волинського Полісся